

Cestovní zpráva

Pracovník: **Jiří Fišer**

Akce: ***Open Access: open in order to... raise your search visibility, increase access to knowledge***

Datum konání: 26. 10. 2017

Místo konání: Západočeská univerzita

Klíčová slova: open access – otevřený přístup – digitální repozitáře – pradátorské časopisy

Program akce:

10: 00 Přivítání, káva

10: 15 Úvodní slovo

10: 20 Open Access – otevřený přístup k vědeckým publikacím, Zdeňka Firstová

10: 40 Analýza APC, Tereza Simandlová

11: 10 Predátoři – pod pokličkou Beallových seznamů, Vít Macháček

11: 50 Oběd

13: 20 Otevřené repozitáře (nejen v České republice), Hana Vlčková

14: 00 Digitální knihovna Západočeské univerzity, Miroslava Pourová

14: 30 Káva

14: 45 Exkurze do Univerzitní knihovny

15: 15 Závěr setkání

Průběh akce

Nejprve jsme si krátce představili původ a hlavní principy hnutí Open access (OA), otevřeného přístupu, věci notoricky známé, jež není třeba znovu rozebírat.

O něco zajímavější byla analýza APC, poplatků autorům za vydání článku v režimu OA. Podnět k ní zadala zpráva Institutu Maxe Plancka, velkého zastánce otevřeného přístupu, že v Německu je peněz pro plný přechod na režim OA dost, respektive v souhrnu zaplatí německé univerzity na předplatném o něco víc, než by vydaly za APC všech článků, které publikují. Takže přechod na plný OA by pro Němce znamenal jasnou výhodu.

A jak jsou na tom Češi? Tereza Simandlová z Univerzity Karlovy a její kolegyně se rozhodli udělat obdobnou analýzu. Hned přitom narazili na problém. Časopisy prostě neuvádí jasné a pevné ceníky APC, proto tým musel často aproximovat na základě dřívějších cen pro někoho jiného anebo cen, jež nabízejí podobné časopisy. Dále pak byl výběr omezen jenom na produkci mapovanou citační databází WoS a rok 2015. To stačí, neboť nemělo jít o komplexní průzkum, ale jenom nástin.

Překvapivě se ukázalo, že přejít kompletně na model OA může české univerzity vyjít o dost draž, konkrétně nehlouběji by do kapsy musela sáhnout Univerzita Karlova a to pro 70 miliónů, nejméně by pak navíc zaplatila VŠE a to 1,7 miliónů. Celkově by to pro českou akademickou sféru bylo dvakrát tak drahé.

Proč? Protože Češi daleko více publikují, než předplácejí. Nutí je k tomu současné státní hodnocení vědy a výzkumu.

Dalším velkým tématem semináře byl Jeffrey Beall a jeho seznam predátorských časopisů. Rovnou si nalijme čisté vína, pan Beall dělal svůj seznam z vlastní iniciativy, na koleně a podle svého vlastního úsudku. Byl ale první, kdo se touto problematikou vůbec zabýval, takže se mu dostalo zasluženě pozornosti. A v tom nejspíš vězel i kořen jeho „zkázy“. Svůj seznam už dále nerozvíjí a blog uzavřel.

Jak si Jeffrey Beall vedl, to se rozhodl zhodnotit Vít Macháček. Vzal časopisy z Beallova seznamu (ty špatné) a porovnal je s periodiky ve Scopusu, na Ulrichswebu, ve WoS, ve Scimago Journal rank, zkrátka ve zdrojích braných jako ty, které zahrnují spolehlivé časopisy.

V 80% se s Beallem shodli, tedy nezahrnovali ty špatné časopisy. Zbytek případů byl sporný, a vyžadoval proto individuální posouzení. Výsledkem posouzení pak bylo, že Beall se prokazatelně mýlil ve 2 případech ze 100, ve zbytku se buď mýlily rejstříky časopisů, anebo nešel udělat jasný závěr (cílem průzkumu bylo vyhodnotit spolehlivost Beallova seznamu, nikoli zmíněných citační databází a rejstříků).

Jaké závěry z toho plynou? Beall byť nadšenec si vedl docela obstojně a velké firmy jako Scopus nebo WoS nejsou zárukou stoprocentní kvality. O tom, že indexují predátorské časopisy, se tu a tam něco pravidelně vynořuje.

Jak tedy s predátorstvím bojovat? Nejlépe by samozřejmě bylo změnit systém hodnocení vědy a výzkumu, tedy zničit přirozené prostředí predátorských časopisů. Druhá v pořadí je podle mě osvěta. Predátorské časopisy mají jasné znaky, které se sice více či méně sofistikovaně snaží zakrýt, ale které už z jejich podstaty jsou vždy přítomné. Jestliže budou akademici poučeni, jak predátorský časopis rozpoznat, bude je mnohem těžší podvést. Poslední možností jsou tzv. white listy. Scopus lze například chápat jako white list. U nich je ovšem problém, že ziskovost správy a vydávání takového seznamu nesmí převážit nad kvalitou jeho sestavování.

Nakonec jsme si řekli o nej otevřených zdrojích. Theses, NUŠL, repozitáře významných institucí, Czech digital mathematics library, ArXiv, OpenAIRE; jejich registry Open DOAR, ROAR, DOAJ, DOAB a jejich citační databázi CiteSeerX.

Na předzávěr jsme si prohlédli digitální knihovnu Západočeské univerzity. Jednalo se ale jen o její repozitář, konkrétně DSpace 5. Repozitář není to samé jako digitální knihovna.